

"Osallisuus on liima, joka pitää meidät yhdessä"

Sosiaalineuvos Eveliina Pöyhösen haastattelu osallisuuden edistämisestä Euroopan sosiaalirahaston kaudella 2021–2027

Haastattelu on vuodelta 2020.

Tulevaa Euroopan sosiaalirahaston hankekautta 2021–2027 koskevat neuvottelut ovat parhaillaan käynnissä ja pian ollaan jo loppusuoralla. Miten osallisuutta on tarkoitus edistää seuraavan kauden hankkeissa? Näkyvätkö osallisuuden edistäminen ja köyhyyden torjunta ohjelmassa yhtä vahvasti kuin tällä kaudella, vai jopa vahvemmin? Mikä on ESR-hankkeiden yhteiskunnallinen merkitys?

Tapasimme Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön sosiaalineuvos Eveliina Pöyhösen, joka kertoi tuoreimmat tiedot neuvotteluista ja STM:n suunnitelmista.

Onko tulevalle rakennerahastokaudelle tulossa nykyistä Euroopan sosiaalirahaston toimintalinjaa 5 vastaavaa toimintalinjaa, jonka avulla pyrittäisiin edistämään heikoimmassa asemassa olevien osallisuutta ja torjumaan köyhyyttä?

– Kyllä, myös tulevalla kaudella sosiaalisen osallisuuden edistäminen ja pitkäaikaisen köyhyyden torjunta on yksi vahvoista painopistealueista – ehkä jopa vahvempi kuin nykyisellä ohjelmakaudella. Teemaa kutsutaan tässä vaiheessa nimellä ”Yhdenvertainen osallisuus”, ja sen kolme painopistealuetta olisivat 1) vaikeasti työllistyvien tukeminen, 2) lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen sekä 3) yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä huono-osaisuuden torjunta.

[Eveliina Pöyhösen seminaariesitys Osallisuuden edistäminen uudella rakennerahastokaudella \(pdf 335 kt\)](#) PDF 335kB

Oletko tyytyväinen tähän mennessä käytyihin neuvotteluihin ja tulevan ohjelmakauden suunnitelmiin, ja erityisesti siihen, miten osallisuuden edistämisen siellä näkyy?

– Osallisuus-näkökulman läpisaaminen on ollut huomattavasti helpompaa verrattuna edellisen kauden neuvotteluihin ja osallisuuden edistämisen painopiste on vahvistunut. Tällä ohjelmakaudella tehty työ on selvästi tuottanut hedelmää: on ymmärrys siitä, että osallisuuden edistäminen on tärkeää ja että osallisuuden kautta voidaan vaikuttaa myös työllisyyteen ja osaamisen kehittämiseen, huono-osaisuuden vähentämiseen sekä eurooppalaisten yhdenvertaisuuteen ja sosiaaliseen koheesioon.

Onko osallisuus-näkökulman läpisaaminen ollut helppoa sekä eurooppalaisissa että suomalaisissa neuvottelupöydissä?

– Komissio on omassa esityksessään ehdottanut, että 25 prosenttia ESR-rahoituksesta pitää osoittaa sosiaalisen osallisuuden edistämiseen. Toki jäsenmaissa on käyty keskustelua siitä, onko 25 prosentin osuus hyvä vai ei. Me STM:ssä pidämme komission avausta erittäin hyvänä ja tärkeänä. Esitys tukee myös EU:n sosiaalisen pilarin toimeenpanoa – ESR ja sosiaalinen pilari kulkevat käsi kädessä.

Mistä uskot sen johtuvan, että osallisuuden edistämisen saaminen ohjelmateksteihin on ollut tällä kertaa helpompaa?

– Osasyynä on varmaankin vuonna 2008 alkanut taloudellinen kriisi ja sen vuoksi tehdyt leikkaukset, jotka aiheuttivat vakavia sosiaalisia ongelmia, joihin EU:n on pakko reagoida. Huonon taloustilanteen vuoksi myös EU:n kunnianhimoinen köyhyydenvähentämistavoite jäi toteutumatta. Ja kuten mainitsin, sosiaalisten oikeuksien pilari ja ESR+-ohjelma halutaan kytkeä nykyistä vahvemmin yhteen. Samalla EU:n taloudellisten ohjausmekanismien ja ESR+-ohjelman yhteyttä on tarkoitus vahvistaa.

Millä mittareilla ESR+-ohjelman tuloksia tarkasteltaisiin?

– Olemme käyneet keskusteluja siitä, voitaisiinko raportointiin saada mukaan myös osallisuutta, hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä mittaavia indikaattoreita – komission esittämien työllisyyttä ja koulutusta koskevien indikaattoreiden lisäksi.

Mutta tämä on meillä vielä pohdinnassa. Työ- ja elinkeinoministeriö on suhtautunut indikaattoreihin positiivisesti, kunhan ne vain ovat käyttökelpoisia ja niiden avulla pystytään raportoimaan tuloksia. Emme ole tehneet esitystä, enkä siten voi vielä tietää, mitä mieltä komissio olisi mahdollisesta esityksestämme.

Käynnissä olevalla rakennerahastokaudella 2014–2020 on panostettu osallisuuden edistämiseen, osallisuussymmärryksen lisäämiseen ja hyvien osallisuuden edistämisen työkalujen tunnistamiseen. Kerroit, että osallisuuden mittareista käydään nyt keskustelua. Millä muilla tavoilla panostus osallisuuteen näkyy ensi kaudella?

– Kun nykyisen ohjelmakauden 2014–2020 ohjelmapaperia kirjoitettiin, piti todella miettiä, mitä osallisuus tarkoittaa ja mitä sillä haetaan. Moni ajatteli, että osallisuus on lähinnä kansalaislähtöistä järjestötoimintaa. Nyt työstettävissä ohjelmateksteissä ymmärrys osallisuudesta on paljon syvällisempää. Nyt ymmärretään laajemmin – myös nykyisen ohjelmakauden ansiosta – mitä osallisuuden eri tekijät ovat ja mihin asioihin pitää puuttua tai panostaa, jos osallisuutta halutaan edistää.

Oletteko jo suunnitelleet STM:ssä, millaisia kehittämishankkeita toivotte tulevalle ESR+-kaudelle?

– Kyllä, suunnitelmia on jo tehty. Haussa on muun muassa hankkeita nuorten hyvinvointiin ja syrjäytymisen ehkäisyyn, vaikeasti työllistyvien ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien tukemiseen, huono-osaisuuden torjuntaan ja yhdenvertaisuuden edistämiseen (kohderyhminä esim. vammaiset ja etniset vähemmistöt).

Lisäksi toivoimme rakenteisiin vaikuttavia hankkeita, joissa pyrittäisiin siihen, että palvelujärjestelmä kohtelisi ihmisiä yhdenvertaisesti ja osallisuus vietäisiin järjestelmätasolle ja rakenteisiin.

Tuleeko lisääntynyt osallisuussymmärrys näkymään ensi kauden hakuilmoituksissa?

– Toivottavasti näkyy. Se riippuu toki rahoittajista, joita ei ole vielä päätetty. Monissa organisaatioissa suunnitellaan jo varmasti alustavasti uuden ESR-kauden hankehakuihin osallistumista. Millainen on mielestäsi onnistunut osallisuushanke? Kerro kolme kriteeriä!

Ensinnäkin hankkeen tulee vastata johonkin tarpeeseen. Toiseksi, asiakkaat tai muutoin osallisuuteen tukea tarvitsevat ihmiset ovat hankkeessa vahvasti mukana: mielellään jo suunnittelemassa ja ainakin osallistumassa hankkeen toimeenpanoon. Ja kolmanneksi, että tulokset ovat selkeästi osoitettavissa, kun hanke päättyy.

Meillä ei saisi enää olla sellaisia hankkeita, joiden päättyessä hankkeen kehittämä toimintamalli vain kirjataan ylös jonnekin. Pitäisi olla mietittynä, miten ja kuka toimintamallia käyttää hankkeen jälkeen.

Mitä muita terveisiä lähetät potentiaalisille hanketoteuttajille, jotka suunnittelevat tulevan ESR+-kauden hankkeita ja rahoitushakuihin osallistumista?

– Kannattaa miettiä, mitä tarpeita osallisuuden edistymiseen tällä hetkellä liittyy ja miten osallisuutta pitäisi heidän näkökulmastaan edistää. Kannattaisi miettiä, keiden kanssa hankkeita voisi toteuttaa, ja ehkä ryhtyä jo hahmottelemaan hankesuunnitelmia. Kannattaisi tietenkin kartoittaa, mitä tällä ohjelmakaudella on tehty ja millaisia kokemuksia tältä ohjelmakaudella on saatu.

Siihen saa apua koordinaatiohankkeilta, jotka kokoavat tietoa siitä, mikä on toimivaa ja mitä seuraavalla ohjelmakaudella pitäisi tehdä, että osallisuutta saadaan vahvistettua.

Työssä kannattaa hyödyntää Sokra-koordinaatiohankkeessa tehtyä osallisuuden viitekehystä ja ESR-rahoituksella kehitettyjä osallisuuden edistämisen malleja. Mallit on kehitetty lisäämään erityisesti kaikista heikoimmassa asemassa olevien osallisuutta.

Onko suunnitteilla OKM:n, TEM:n ja STM:n yhteisiä, ministeriöiden hallintorajat ylittäviä osallisuutta edistäviä teemahakuja, jotka tukisivat heikoimmassa asemassa olevien osallisuutta?

– Hallinnonrajat ylittävistä hankkeista on keskusteltu ja niille on nähty tarve. Yksi mahdollinen teema, josta on keskusteltu, on ylisukupolvinen köyhyys. Muu ohjelmakauden valmistelu vie kuitenkin tällä hetkellä niin paljon resursseja, että tähän asiaan pitää palata myöhemmin.

Kuten kerrot, tarvitsemme hallinnonrajat ylittäviä ja rakenteisiin vaikuttavia ratkaisuja, jotta osallisuus voi todella toteutua. Onko suomalainen yhteiskunta ja järjestelmämme avoin ajatukselle, että osallisuus on itsessään tärkeää?

– Välillä varmasti enemmän avoin ja välillä vähemmän. Meillähän käydään paljon keskustelua 75 prosentin työllisyysastetavoitteesta – ja jatkossa tavoitellaan ehkä suurempaakin lukua –, joten totta kai pitää pyrkiä tukemaan mahdollisimman suuren joukon työllistymistä ja lisäämään työllistymisen mahdollisuuksia.

Mutta se ei mielestäni sulje pois sitä, että osallisuus on aivan yhtä tärkeä, ellei jopa tärkeämpi arvo, jota pitää edistää ja tukea. Voidaan ajatella, että työllisyys on yhteiskunnan rahapotti, jonka avulla yhteiskunta rahoittaa itsensä, ja osallisuus on liima, joka pitää meidät yhdessä.

Miten näet ESR-kehittämistyön muuttuvassa toimintaympäristössä, esimerkiksi sote-uudistuksessa?

– Näin isoissa muutoksissa tarvitaan uusia tapoja toimia. ESR-rahoitus on siihen hyvä väline: ESR-hankkeiden avulla voidaan kehittää uusia toimintamalleja monialaisesti eri tahojen toimesta, ja siten tukea ja täydentää lakisääteistä palvelujärjestelmää. ESR:n avulla voidaan nostaa esiin sosiaalisia innovaatioita, mikä on erityisesti Rakennerahastojen tavoite.

Myös ilmastonmuutos vaatii isoja yhteiskunnallisia muutoksia. Mikä merkitys Euroopan sosiaalirahastolla on tässä muutoksessa?

– Yksi ESR:n poikkileikkaava teema on ilmastonmuutoksen torjunta: ilmastotavoite pitää olla kaikessa mukana, myös osallisuuden edistämässä. Tällä kaudella on jo nähty hyviä esimerkkejä hankkeista, joissa on yhdistetty eri tavoilla luonto, ympäristötoimet ja osallisuuden edistäminen. Kuten muissakin isoissa rakennemuutoksissa, meidän ei pidä rahoittaa mitään, mikä veisi meitä väärään suuntaan. Hankkeissa pitää huolehtia, että niissä kehitettävät toimet eivät edistä ilmastonmuutosta tai olisi ilmaston kannalta haitallisia.

ESR-hankkeet voivat varmasti vaikuttaa myös siihen, että eri yhteiskuntaryhmät voivat osallistua ilmastonmuutoksen vaatimista keinoista käytäviin keskusteluihin ja neuvotteluihin – että kaikkien ihmisten ääni ja näkemykset saadaan kuuluviin.

Haastattelu tehtiin 11.3.2020.

Toimittaja: Salla Valtari, Sokra-hanke

[Linkki Osallistu ja osallista! -seminaarin sivulle](#)

Päivitetty: 7.12.2023

Tulosta